

Počující deti nepočujúcich rodičov (CODA)

CODA vyrastá v rodine bilingválne a bikulturálne – v detstve si osvojuje:

- posunkový jazyk svojich rodičov (nie vždy; niekedy ide o zmes „základov“ posunkového jazyka a hovorenej slovenčiny, ktorá je pre „ostatných“ nezrozumiteľná)
- hovorenú slovenčinu (pomáhajú členovia širšej rodiny – tí však nesmú do výchovy svojich vnukov príliš zasahovať a „preberať právo na opatrovníctvo“, dieťa sa prirodzenou cestou stretáva s hovorenou slovenčinou vo vzdelávacích inštitúciách)
- kultúrne povedomie o komunite Nepočujúcich (podľa početnosti stretnutí rodičov s členmi komunity)

CODA sú sprievodcovia svojim rodičom vo svete počujúcich (sprostredkovávajú komunikáciu medzi rodičmi a počujúcimi ľuďmi). **Každé dieťa sa s touto rolou vyrovnáva po svojom** (staršie deti sú tlmočníkmi automaticky, ich mladší súrodenci tlmočia už menej často). Treba pamätať na to, že **dieťa nie je pre tlmočenie spôsobilé:**

- jazyková neznalosť, nekompetentnosť (variantnosť slovenského posunkového jazyka)
- kognitívny vývoj dieťaťa nespĺňa očakávania „dospelého rozumu“
- emocionálna nevyhranenosť - dieťa nerozlišuje komu sú emócie v priebehu komunikácie/ „tlmočenia“ určené, a preto emócie vzťahuje k svojej osobe.
- v rovnakej chvíli nie je možné, aby dieťa bolo „tlmočníkom“ a zároveň účastníkom dialógu
- dieťa prekonáva omyly počujúcich ľudí spojené s predsudkami a názormi o hluchote a nepočujúcich ľuďoch vôbec

Dieťa je často v takých situáciách vystavované veľkému tlaku zo strany rodiča, aj zo strany počujúcich ľudí. Tieto komunikačné udalosti môžu byť príčinou aj pre vznik frustrácie dieťaťa, ktorá negatívne ovplyvňuje jeho harmonický vývin a v dospelosti sa môže prejavovať psychickými problémami (napríklad vo vzťahu k svojim rodičom, pri výchove vlastných detí, v komunikácii s ľuďmi a pod.)...

Na druhú stranu môžu však byť pre dieťa tieto situácie podnetom pre rozvíjanie nových schopností a znalostí. Dieťa môže získavať prostredníctvom týchto situácií „širší“ rozhľad a samostatnosť, pestovať si dobrý vzťah s rodičmi. **Hranica je tu však veľmi neostrá a ide preto o veľmi citlivú tému!**

Mnoho CODA pokračuje aj v dospelosti s tlmočením nepočujúcim ľuďom. Ich východisková situácia vyzerá približne takto:

- ovládajú posunkový jazyk svojich rodičov (dobré rozumejú rôznym nepočujúcim ľuďom) – záleží na tom, ako rodičia s dieťaťom komunikovali a kedy dieťa začalo aktívne používať slovenský posunkový jazyk a nemajú väčšinou problém tlmočiť z hovorenej slovenčiny do posunkového jazyka
- ovládajú hovorenú slovenčinu, ale nemajú príliš vytrénované stratégie pre kvalitné tlmočenie z posunkového jazyka do hovorenej slovenčiny
- majú rôznu úroveň povedomia o kultúre Nepočujúcich a ich odlišností od väčšinovej kultúry počujúcich ľudí
- nemajú teoretický základ v tlmočení – nevedia napr. ako môže prebiehať tlmočenie na takej úrovni, aby účastníci komunikácie mali prehľad o tom, čo sa hovorí, kto to hovorí a pod.
- zo svojho detstva môžu byť zvyknutí pomáhať nepočujúcim, vybavovať za nich rôzne povinnosti, zasahovať do rozhovoru (sú vždy účastníkmi komunikácie), presviedčať nepočujúceho o vhodnosti, potrebnosti alebo pravdivosti povedaného a pod.
- v niektorých prípadoch tlmočia nepočujúcim len preto, že k tomu boli vedení od malička rodičmi (aj ich nepočujúcimi priateľmi, prípadne organizáciou nepočujúcich) alebo väčšinovou spoločnosťou a nemuseli sa rozhodnúť vykonávať túto profesiu slobodne
- všeobecne majú dobré predpoklady stať sa profesionálnym tlmočníkom, pokiaľ sa budú v tejto profesii systematicky vzdelávať